

Anthony J. Tomasino, Amri Kumi

Kipindi cha 2: Amri ya 1: Hakuna miungu mingine

Huyu ni Dkt. Anthony J. Tomasino na mafundisho yake kuhusu Amri Kumi. Hiki ni kipindi cha 2, amri ya 1: hakuna miungu mingine.

Kwa hivyo tutaanza kupitia Amri Kumi, na tutaanza mwanzoni kabisa, mahali pazuri sana pa kuanzia na amri namba moja, Usiwe na miungu mingine.

Sasa, fikiria kama utafanya hivyo, kwamba utajenga nyumba, sivyo? Sasa, labda hutafanya yote peke yako; utapata watu wengi wanaohusika katika kukujengea nyumba. Kwa hivyo, utapata nani? Naam, labda utapata, unajua, mtu wa kutengeneza msingi, utapata mtu wa kutengeneza mabomba, utapata mtu wa kutengeneza nyaya, utapata mtu wa kutengeneza drywall, utapata mtu wa kutengeneza paa, watu hawa wote tofauti wote ni wataalamu ambao wote wanafanya kazi katika eneo fulani la nyumba yako. Sasa, fikiria kwamba siku moja utakuja kwenye mali yako kuona jinsi kazi inavyoendelea, na unaona kwamba watu hao wote wameenda.

Na badala yake, kuna mtu mmoja tu pale, akifanya kazi kwenye mali yako, kwenye nyumba yako. Na anafanya kazi kama mwendawazimu na anaonekana kufanya kazi nzuri. Na unamwendea mtu huyo, unamwambia, Hujambo , nini kinakupa? Na anasema, mimi ni Bob, na nitakujengea nyumba yako .

Na unasema, Kweli ? Anasema, Ndiyo . Kwa hivyo nitafanya yote. Nitaandika mipango.

Nitachimba basement yako. Nitamwaga zege. Nitaweka mabomba, nitafunga nyaya, na kuta za ukuta, kila kitu nitakachokufanyia.

Nitafanya vizuri zaidi kuliko wale watu wengine. Nitafanya kwa bei nafuu na haraka zaidi kuliko wale watu wengine wote. Bob anakuonyesha sifa zake.

Hawana dosari kabisa . Na unasema, Wow , hii inaonekana nzuri sana. Na kwa hivyo unasema, Sawa, basi, kuna nini? Na Bob anasema, Hiki ndicho kitu.

Kama utaenda nami, basi wale watu wengine wote uliowaajiri lazima waende. Kama unatumia hata kumwita mtu ili kuweka skrubu ukutani, mkataba wetu wote ni batili. Nami nitakupeleka mahakamani.

Sasa, unajua, unasikia kwamba unaweza kusita kidogo kumwajiri Bob, kama mtu wako hapa, kwa sababu ingehitaji uaminifu mkubwa kutoka kwako kuamini kwamba mtu huyu mmoja anaweza kufanya kazi zote ambazo hawa watu wengine wote

walikuwa wakifanya. Karibu katika ulimwengu wa Waisraeli wa kale. Kwa sababu hii ndiyo hasa amri ya kwanza inawazungumzia.

Katika nchi ya Misri, ambapo Waisraeli walikuwa, unajua, kwa muda mrefu, bila shaka, walikuwa na miungu mingi sana, Wamisri walikuwa na miungu mingi, na wanaonekana kuongezeka kila wakati. Na pengine hakuna shaka kwamba Waisraeli wenyewe waliabudu baadhi ya miungu hiyo ya Wamisri. Namaanisha, wanapokuwa Roma wakifanya kama Warumi wanavyofanya, wanapokuwa Misri wakifanya kama Wamisri wanavyofanya, sivyo? Kwa hivyo kuna uwezekano mkubwa, Waisraeli walihusika katika ibada ya baadhi ya miungu hii ya Wamisri.

Kwa kweli, Yoshua anasema vivyo hivyo katika Yoshua 24, anasema, Mtamwabudu nani? Mtamwabudu miungu mnayoiabudu huko Misri? Ndiyo. Au labda miungu ambayo mababu zenu waliabudu katika nchi iliyo ng'ambo ya mito, unajua, miungu ya Mesopotamia, labda wao pia wanaabudu. Mtamwabudu miungu ya nchi mnayoiendea? Tunajua kwamba Baali katika aina mbalimbali aliabudiwa karibu kote Mashariki ya Karibu ya kale. Unajua, je, Waisraeli walimwabudu Baali pia? Lakini sasa Bwana anawaambia, ikiwa mtakuwa watu wangu, itabidi miache miungu hiyo mingine yote, na mtaniabudu mimi na mimi pekee.

Na kwa hivyo hili labda lingeonekana kuwa aina fulani ya pendekezo la kashfa kwa Waisraeli kufikiri kwamba walikuwa wakiambiwa kwamba wangelazimika kuacha yote wao wa watu, viumbe vyote ambavyo walikuwa wameviadini na kuweka imani yao yote kwa Mungu mmoja na Mungu mmoja pekee. Sasa, ili kutafakari kikamilifu kile kinachoambiwa Waisraeli hapa, tunapaswa kuanza na swali la maana ya Mungu? Iliamaanisha nini kwa Israeli kuwa na Mungu mmoja au miungu mingi? Mungu alikuwa nani? Ninafurahishwa na Hollywood ya kisasa, ambapo inaonekana kama, unajua, kwamba kila kitu kinaweza kuwa Mungu katika baadhi ya hadithi hizi. Na ni kama, nini, ni nini kinachounda Mungu? Na una, unajua, kitu kama Thor katika, katika, ulimwengu wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, wa, nani, ambaye ni Mungu, na anaonekana kama aina ya binadamu katika njia yake, lakini, lakini, kweli, ni sifa gani inayomfanya mtu kuwa Mungu? Na hili ni swali gumu, lazima niseme .

Kwa kweli nimefanya utafiti mwingi kuhusu hili katika Ugiriki ya kale, na, unajua, Wagiriki walikuwa miongoni mwa watu wa kwanza kukisia asili ya mungu. Nao walikuja na ufafanuzi huu wa ajabu ambapo wanasema, Mungu ni nini? Mtu asiyekufa. Mwanadamu ni nini? Mungu anayekufa.

Ukiangalia jinsi miungu ya Kigiriki ilivyotenda, unaweza kuelewa kwa nini wakati mwingine wanaweza kufikia hitimisho hilo. Lakini mungu ni nini? Biblia ya Kiebrania haitoi ufafanuzi wowote. Haituambii kamwe.

Unapaswa kuwa na mungu mmoja tu . Naam, hiyo ina maana gani? Mimi ninapaswa kuwa na kitu fulani, lakini sijui ni nini. Hatuna orodha ya sifa za kimungu.

Mambo kama vile mwenyezi au mwenye haki au hata asiyekufa, kama Wagiriki walivyofanya. Na tunapaswa kutambua kwamba hata maneno hayo, na tuna neno mwenyezi, ambalo hutafsiriwa katika Agano la Kale, neno lililo juu sana au kitu kama hiki. Wakati mwingine tafsiri ni nzuri, wakati mwingine si nzuri sana.

Lakini hazina aina ya maana kama yetu katika siku zetu. Mwenyezi Mungu, katika Agano la Kale, hakumaanisha kitu kile kile ambacho Mwenyezi Mungu anamaanisha kwa mwanatheolojia wa kisasa. Ilikuwa na seti tofauti ya maana.

Walielewa kwamba Mungu alikuwa na nguvu na uwezo, lakini hawakufikiria hasa maana ya kuweza kufanya chochote. Hawakuwahi hata kuchunguza dhana hiyo katika Agano la Kale. Kwa hivyo, seti tofauti ya athari za kitheolojia hapa, ikiwa unaweza hata kuita kile wanachofanya theolojia kwa maana fulani.

Baadhi ya maandishi ya kale ya Mashariki ya Karibu yanatupa mawazo ya msingi kuhusu jinsi watu wa ulimwengu wa kale walivyofikiria miungu. Na kama Waisraeli waliamini baadhi ya mambo haya, hatujui. Namaanisha, kama walikuwa sehemu ya mazingira yaleyale, labda wanajua.

Lakini baadhi ya mawazo. Neno la kawaida la Kisemiti kwa Mungu linaonekana kuhusiana na neno lenye maana ya nguvu. Hili ni neno El, neno linaloonekana katika maumbo mbalimbali , Elu katika Akkadian ya kale na maumbo mengine ya Mesopotamia.

Tuna neno El, bila shaka, ambalo hutokea katika Kiebrania na pia katika lahaja mbalimbali za Kikanaani. Na neno hili kwa ujumla hutumika kumaanisha Mungu. Neno la Kisumeri, dingir, hatujui hilo linamaanisha nini.

Neno la Kimisri, tena, hatujui kweli. Kwa hivyo, wazo la mungu linaonekana, angalau katika Mashariki ya Kati, kuhusishwa na wazo la nguvu, la uweza, badala ya wazo la umilele au wazo la utakatifu au haki. Mawazo ya aina hiyo yanaweza kuwa sifa, lakini inaonekana kama sifa ya msingi zaidi ya mungu ni wazo la nguvu.

Inaonekana hivyo. Katika sehemu kubwa ya Mashariki ya Karibu ya kale, kulikuwa na uelewa kwamba miungu ilikuwepo. Nje ya Israeli, haionekani kuwa na uelewa wa mungu aliyekuwepo milele.

Mbingu na dunia na baadhi ya ulimwengu, vilikuwepo milele. Miungu haikukuwepo. Miungu ilizaliwa.

Miungu iliumbwa kwa namna fulani, au miungu ilijumba yenyewe. Lakini hakukuwa na uelewa kwamba ilikuwepo milele. Ni nini kingine tulichopata ? Naam, miungu mingi ilihusishwa na matukio ya asili.

Katika hotuba iliyopita, tulizungumzia kuhusu Shamash, mungu wa haki katika Babeli ya kale. Shamash ni jua, neno lile lile. Ni wazi kwamba wazo la jua linaweza kuhusishwa na wazo la haki kwa maana kwamba jua ndilo linalofunua mambo, na kufanya mambo yawe wazi.

Na haki wakati mwingine ilionekana kama mchakato wa kufichua na kufanya mambo kuwa wazi na wazi. Lakini mambo mengine, kama vile kupanda mazao, mwezi, kuvuma kwa upepo, na hata aina fulani za upepo yanaweza kuhusishwa na miungu fulani . Kwa hivyo miungu mingi tofauti inahusishwa na matukio ya asili.

Na pia mifano ya miungu ambao, kwa namna fulani, walikuwa na uhusiano na michakato ya maisha, kama vile kuna miungu fulani inayohusiana na uzazi, au miungu fulani inayohusiana na mapigo. Watu wa Mashariki ya Kati wanaonekana kufikiria miungu, kwa namna fulani, kama wanadamu wenye nguvu nyingi walioishi mbinguni. Na tofauti ilikuwa nini kati ya mungu na mwanadamu? Naam, kwa watu wengi katika Mashariki ya Kati, wazo kuu lilionekana kuwa kwamba hawakuwa na mwisho katika njia yao.

Na kisha tunaweza kulinganisha hili na Heraclitus Mgiriki, ambaye alisema, miungu ni nini? Wanadamu wasiokufa. Wazo la aina hiyo hiyo linaonekana kuwepo katika tamaduni nyingi za kale za Mashariki ya Karibu. Kimsingi, walidhani miungu kuwa kama watu, hasa kuwa kama wafalme, kwa sehemu kubwa, au watu wengine kwa njia fulani.

Na walikuwa na aina fulani ya nguvu maalum. Tunaweza kuiita mana, kwa kutumia aina ya neno la anthropolojia. Huko Misri, walizungumzia miungu yenye heka , ambayo ni neno ambalo pia hutumika katika Misri kwa uchawi.

Kwa hivyo kadiri ulivyokuwa na heka nyingi , ndivyo ulivyokuwa na nguvu zaidi kama mungu. Sawa? Kwa hivyo ndio, Wamisri walidhani miungu yao kama wanadamu na wanyama, wanyama wakimaanisha miungu inayofanana na wanyama. Walikuwa na nguvu hii ya kichawi iliyowajaza.

Kwa hivyo hii ni tofauti. Hakuna miungu ya wanyama katika Mashariki ya Kati. Lakini huko Misri, karibu miungu yote ilikuwa na umbo la mnyama linalolingana.

Na wakati mwingine ilikuwa sehemu ya mnyama na sehemu ya mtu kwa njia moja au nyingine. Mitazamo ya miungu kuelekea wanadamu ilitofautiana sana kutoka hadithi moja hadi nyingine, kutoka utamaduni mmoja hadi mwingine. Katika baadhi ya tamaduni, ilionekana, ukisoma hadithi za kale za Babeli zinazotoka Sumer, ambazo

baadaye zilipitishwa na kubadilishwa katika kupita, wazo ni kwamba wanadamu waliumbwa mwanzoni kufanya kazi ambayo miungu haikutaka kufanya.

Na kwa sehemu kubwa, mradi tu wanadamu hawakusababisha shida yoyote, miungu walikuwa tayari kuwapuuza tu. Na hadithi nzima ya Gharika Kuu inatokana na wazo kwamba wanadamu walikuwa wakifanya ulaghai mwingi na kusababisha shida nyingi kiasi kwamba miungu hawakuweza kulala usiku. Na kwa hivyo waliamua kuwaangamiza wanadamu wote.

Lakini, baada ya Gharika Kuu, kulingana na vyanzo vya Wababiloni, wanadamu walitoa kafara. Na miungu ilinusa harufu nzuri ya kafara ambayo wanadamu walikuwa wameitoa na kusema, Hujambo, labda wanadamu si wabaya sana. Kwa hivyo wazo ni kwamba, kwa namna fulani, wanadamu waliweza kupata kibali cha miungu.

Katika visa vingine, tunaona kwamba walielewa kwamba miungu ilikuwa na uelewa zaidi wa kibaba kuelekea ubinadamu au hata uelewa wa kimama. Na katika visa vingine, na katika visa vingine vya miungu fulani, kulikuwa na uadui zaidi kuelekea ubinadamu. Kwa hivyo, walielewa kwamba miungu ilikuwa na uelewa zaidi wa kibaba kuelekea ubinadamu. mawazo mengi tofauti.

Miungu wangeweza kuweka sehemu ya kiini chao katika vitu. Na tutazungumzia hilo tunapozungumzia amri inayofuata kuhusu sanamu. Kwa hivyo, kwa kawaida, miungu ya ulimwengu wa kale walikuwa wataalamu.

Na hapa ndipo hadithi yangu ya kwanza inaporudi hapa. Unaangalia miungu tofauti. Na Wamisri wanaifanya iwe rahisi sana kwa sababu wana picha hizi zinazoonyesha kinachoendelea hapa.

Huyu ndiye mungu wako wa kijani. Tunajuaje? Kwa sababu ana bua la nafaka lililokuwa limebanwa juu ya kichwa chake. Mungu wa dhoruba anaonyeshwa hapa akiwa na radi mkononi mwake.

Mungu wa upendo na mungu wa vita. Kwa sababu fulani, hizo mbili zinaonekana kuendana katika akili za watu. Mungu wa jua, ambaye ana diski ya jua juu ya kichwa chake.

Mungu wa nyumba, mahali pa moto, na, bila shaka, wa mtandao ni mungu wa kike Bastet. Na tuna mungu wa mwezi hapa, ambaye ana mwezi huu wa hilali juu ya kichwa chake. Kwa hivyo, kwa kawaida, kila mmoja wao ana eneo lake au ulimwengu wake anaofanyia kazi.

Miungu michache sana ilionekana kama nguvu kuu iliyodhibiti kila kitu. Marduk alikaribia sana wakati mwingine. Na kuna mashairi kadhaa kuhusu Marduk.

Alikuwa mungu mkuu wa dhoruba wa Wababeli. Lakini baadaye kidogo, katika baadhi ya mashairi yao kuhusu Marduk, wanamtaja Marduk kama mwenye mamlaka haya yote mbalimbali juu ya falme zote tofauti na kadhalika. Lakini kwa sehemu kubwa, miungu ilibaki kwenye njia zao.

Kwa hivyo kama ungetaka kupata mavuno mazuri, hukumwomba mungu wa vita. Ulimwomba mungu wa mvua au mungu wa mashamba. Kama ungetaka kupata mtoto, ungemwomba mungu ambaye alikuwa mlinzi wa uzazi.

Ulienda kwa wataalamu. Na wataalamu hao wote tofauti walikuwa wazuri katika eneo lao. Na kwa hivyo ulihakikisha kwamba katika nyakati mbalimbali, uliwapa huduma ya mdomo tu.

Lakini katika nyakati hizo maalum maishani mwako, ungemwendea mungu fulani ambaye ungemhitaji na kumtaka kwa msaada wako. Kwa hivyo, pamoja na miungu mikubwa, na mara nyingi hawa ndio miungu ya kitaifa ninayozungumzia hapa, kama vile Marduk ndiye mungu mlinzi wa Babeli kwa sehemu kubwa. Na una El na Baali.

Jambo hilo lote ni gumu kidogo. Lakini una El, ambaye ni kama baba mkuu mlinzi, mungu mkuu wa Washami, na kisha Baali, ambaye ni aina ya mungu mchanga wa dhoruba ambaye anakuwa kama mtu anayembadilisha kwa njia fulani. Lakini baadhi ya viumbe ambavyo tungefikiria kama mashetani au mapepo au hata wapumbavu wakati mwingine waliitwa miungu katika maandishi ya kale.

Huyu jamaa hapa, huyu ni Bez. Na alikuwa mungu wa aina ya uzazi kutoka Misri. Na alionyeshwa kama aina ya kibete.

Na bado aliabudiwa kama mungu na mlinzi wa uzazi. Mara nyingi watu binafsi au familia wangekuwa na miungu binafsi ambayo ingewaombea. Na unaweza kuwafikiria hawa kama watakatifu, kwa sababu tuna maombi kwa baadhi ya miungu hii binafsi, ambapo ungemwomba mungu binafsi akuombe, kwa mungu mkuu.

Sitaki kumsumbua Baali, lakini nitazungumza na mungu wangu binafsi, na mungu wangu binafsi ataingia na kunipelekea ujumbe Baali. Sawa? Na miungu hii iliwakilishwa na sanamu. Kwa Kiebrania, tuna vitu hivi vinavyoitwa terafimu.

Hili ni neno lingine ambalo hakuna anayejua linatoka wapi au linamaanisha nini. Marabi wanajaribu kudai kwamba lilitoka kwa neno lililomaanisha kitu kama kudharauliwa au kuchukiza au kitu kama hicho. Hakuna msingi wowote wa hilo.

Kwa hivyo ndio, kweli, neno hilo ni fumbo. Lakini mara nyingi hutafsiriwa katika Biblia yetu kama sanamu tu, wakati mwingine huachwa kama terafimu. Lakini mtu huyu

Mika alikuwa na mahali patakatifu, naye akatengeneza naivera na terafimu na kumweka mmoja wa wanawe, ambaye akawa kuhani wake.

Terafimu , kwa njia, hii ni aina ya wingi ya Kiebrania, lakini kwa kawaida inaonekana kumaanisha kama umoja. Na hii ni umoja . Hii inafanana sana na neno elohim .

Unajua, neno elohim linamaanisha Mungu kwa Kiebrania. Ni umbo la wingi la Kiebrania, na hiyo ndiyo tunayoiita lango la ukuu au uwezo au nguvu. Unapofikiria kitu kama chenye nguvu sana, wakati mwingine unatumia umbo la wingi.

Na hiyo inaonekana kuwa hivyo hapa kuhusu terafimu pia, kwa sababu mara nyingi neno hilo hutumika ambapo linamaanisha wazi kitu kimoja. Lakini Mika katika kitabu cha Waamuzi ana efodi, kifaa cha uganga cha aina fulani, na ana terafimu, mungu wa kike, Mungu binafsi, katika patakatifu pake huko nyuma. Sasa jamaa huyu, bila shaka, ni Mwisraeli.

Yeye ni mvulana mzuri wa Kiyahudi, lakini hiyo ni kinyume cha wakati. Lakini yeye ni mvulana mzuri wa Kiisraeli na anamwabudu Bwana, lakini pia ana Mungu wake binafsi katika patakatifu pake mwenyewe. Mikali, Mikali ni nani? Alikuwa mke wa Mfalme Daudi.

Naam, si Mfalme Daudi wakati huu, bali mke wa Daudi, binti wa Mfalme Sauli. Mikali alichukua terafimu, na akaziweka kitandani . Huu ndio wakati Sauli alipokuwa akijaribu kumuua Daudi, na Daudi akagundua kuhusu hilo.

Na kwa hivyo Daudi angefukuzwa kutoka mjini, na ili kumtoa Sauli kwenye njia, walimwambia Sauli kwamba Daudi alikuwa mgonjwa. Na alichofanya ni kuchukua terafimu, sanamu ya nyumbani, akaiweka kitandani , na kuweka blanketi kuzunguka ili ionekane kama kuna mtu kitandani. Ikiwa hiyo inasikika kama ujinga, ni ujinga, na naamini ilikusudiwa kusikika kama ujinga.

Lakini kwa vyovyote vile, ni kama, Sawa, tuna Mungu, na tutamweka tu kitandani hapa na kujifanya kama yeye ni Daudi. Ndiyo. Kwa terafimu ni upuuzi mtupu.

Mtabiri huona uongo. Waotaji huota ndoto za uongo na kutoa faraja tupu, kulingana na kitabu cha Zekaria. Kwa hivyo vitu hivi vilitumika kwa muda mrefu katika Israeli, na hakika vilichukuliwa kuwa miungu midogo.

Na kwa kweli, katika hadithi ya Raheli, na alipokuwa akimkimbia baba yake Labani, alichukua terafimu na kuziweka chini na kuketi juu yake. Na Labani alipozipata, alisema, Kwa nini mmechukua miungu yangu? Kwa wazi kabisa, wazo lilikuwa kwamba sanamu, terafimu, ilihusishwa na uungu, na Mungu. Kwa hivyo, Mungu wa Israeli ni tofautije na baadhi ya miungu hii mingine ya Mashariki ya Karibu ya kale?

Kwanza kabisa , katika wakati wa Musa, labda dhana maarufu kuhusu Mungu ilikuwa sawa na ile ya majirani.

Tukubaliane ukweli, watu hawa walikuwa wajinga. Kwa sasa, hawajui mengi kuhusu Mungu wao. Watakuwa wakijifunza.

Watajifunza mengi. Lakini kwa wakati huu, labda wanamfikiria Mungu kama Mungu mmoja kati ya wengi. Na hapa, Mungu huyu ana ujasiri wa kuwaambia, huwezi kumwabudu mtu mwingine yeyote.

Sawa, Yahweh, utalamu wako ni upi? Ni nini hasa unachofanya vizuri? Hilo lingekuwa swali la kawaida kwao kuuliza, ningefikiri, katika hali kama hizo . Walikuwa wakimfikiria Mungu kama mwenye umbo la mwanadamu, kama walimfikiria Mungu kama mwanadamu. Siamini hivyo.

Lakini walimfikiria Mungu kwa njia ya kibinadamu. Mungu alikuwa na mikono. Mungu alikuwa na kichwa.

Mungu alikuwa na upande wa nyuma, wa kusema, unajua. Kumbuka hadithi ambapo Musa aliomba kuona uso wa Mungu. Na Mungu anasema, Hapana , huwezi kuona uso wangu.

Lakini nakuambia nitakachofanya. Nitakuweka kwenye ufa wa mwamba. Nitaweka mkono wangu juu ya ufa wa mwamba.

Nitapita mbele. Na baada ya kupita mbele, nitaondoa mkono wangu. Na unaweza kuona mgongo wangu ninapopita mbele.

Na kwa hivyo, ndio, hadithi hiyo inaashiria wazi aina ya Mungu wa kibinadamu, aina kubwa ya Mungu wa kibinadamu. Yahweh alikuwa Mungu wa Israeli. Ndiyo, mara tu wanapofanya agano hilo, ni uhusiano unaoashiria kwamba Yahweh ni Mungu wao maalum, na yeye ni watu wao maalum.

Kama vile Marduk alivyokuwa mungu wa Babeli, kama vile Athena alivyokuwa mungu mlinzi wa jiji la Athene, waliamini kwamba Yahweh alikuwa mungu wao. Je, waliamini kwamba hakukuwa na miungu mingine? Hilo ni swali kubwa, unajua? Hatujui ni lini walifikia hitimisho hilo. Kwa hivyo, Yahweh huenda alijulikana sana kama mungu wa vita.

Na tunaweza kujua hili kwa sababu mara nyingi sana katika Agano la Kale anaitwa mtu wa vita. Mara nyingi anaitwa Yahweh Sabaoth. Sabaoth inamaanisha majeshi.

Kwa hivyo Yahweh ndiye mungu wa majeshi, mungu wa majeshi. Anaitwa yule anayepanda juu ya mawingu. Kwa hivyo hiyo inaonekana kumaanisha kwamba

anaweza kuwa kama mungu wa dhoruba, unajua? Walimfikiriaje Yahweh? Naam, nani anajua? Unaweza kuwa na uhakika kabisa kwamba haikuwa jinsi sisi watu wa kisasa, na hasa wanatheolojia wa kisasa, tunavyomfikiria Mungu.

Ndiyo. Vifungu kadhaa vya Biblia vinazungumzia baraza la kimungu. Na nadhani kifungu cha kuvutia zaidi hapa na maelezo tuliyo nayo kuhusu hili yanakuja mwanzoni mwa Kitabu cha Ayubu, ambapo Bwana anakutana na wana wa Mungu.

Wana wa Mungu wanamaanisha nini? Inavyoonekana, inamaanisha baraza la kimungu, kikundi. Na linasikika sana unapolisoma kama mkutano wa bodi. Anapata ripoti kutoka kwa wana wote tofauti wa Mungu.

Na anapokea ripoti pia kutoka kwa shetani , adui, ambaye anamwambia kwamba amekuwa akizunguka-zunguka ulimwenguni kote na kusema ni nani anayeaminika na ni nani asiyeaminika. Lakini hiyo ni kifungu kimoja tu. Namaanisha, kuna vifungu vingine.

Katika Kitabu cha Zaburi, tunaambiwa kwamba Bwana anasimama kati ya Elohimu, miungu. Tuna vifungu vingine vinavyozungumzia viumbe vya kimungu na kadhalika. Kwa hivyo kulikuwa na sehemu kadhaa katika Agano la Kale ambazo zinaonekana kuzungumzia miungu mingi.

Bila shaka, Bwana yuko juu ya miungu hiyo yote , lakini hakatai uwezekano wa viumbe wengine wa kimungu kuwepo. Kwa kweli nadhani kulikuwa na hisia miongoni mwa Waisraeli katika kipindi hiki cha mapema, angalau, na labda baadaye kidogo, kwamba roho yoyote inaweza, kwa namna fulani, kuwa mungu. Kwa mfano, hawakutofautisha sana miungu na mapepo.

Hawakutofautisha sana hata miungu na malaika. Kulikuwa na maana ya jumla katika Mashariki ya Karibu ya kale kwamba viumbe vya roho vilikuwa vya kimungu. Na kwa hivyo kuna mawingu mengi na mkanganyiko mwingi katika kipindi hiki cha mwanzo, inaonekana kwangu.

Ni nani aliye kama wewe, Ee Bwana, Ee Bwana, katika miungu? Ni nani aliye kama wewe, mtukufu katika utakatifu, wa kutisha katika fahari, afanyaye maajabu? Kutoka 15:11. Kwa hivyo hapa Yahweh anasemwa kuwa juu ya miungu mingine yoyote, lakini si lazima kukataa kuwepo kwao. Na Bwana alitekeleza hukumu hata dhidi ya miungu yao katika Hesabu 33:4. Je, hiyo ina maana kwamba kuna miungu mingine? Naam, tunaendelea. Zaburi 82.

Mungu amechukua nafasi yake katika baraza la kimungu. Katikati ya miungu, anahukumu. Kwa hivyo vifungu kadhaa hivi vinaonekana kumaanisha wingi.

Ni tofauti gani kati ya Bwana na miungu ya mataifa yanayowazunguka kwa sasa? Hatuna theogoni rasmi. Sasa, ninapozungumzia theogoni rasmi, na theogoni, bila shaka, ni hadithi ya asili ya mungu. Miungu hiyo inatoka wapi? Naam, miungu mingi ilikuwa na hadithi zinazoonyesha mwanzo wao.

Hakuna hadithi kama hiyo kuhusu Yahweh. Au kama ingekuwa hivyo, Biblia iliikataa. Haikujumuishwa kamwe katika Biblia.

Kwa hivyo ingawa watu wa Babeli, au wa Ashuru, tuseme, wangeweza kuzungumzia jinsi Baali alivyomhamisha El na kuwa mfalme wa miungu, hakuna hadithi kama hiyo iliyohifadhiwa katika Biblia. Tena, labda walikuwa na hadithi kuhusu kwa nini na jinsi Yahweh alivyokuwa mkuu wa baraza la kimungu, lakini Biblia ilikataa hadithi hizo. Hazikuwa sehemu ya ukweli rasmi uliofunuliwa unaopatikana katika maandiko.

Yahweh anaeleweka kuwa muumbaji na mtegemezi wa vitu vyote. Wazo hili liliingia lini katika dini ya Israeli? Hatuwezi kuwa na uhakika kabisa, lakini ni wazi kwamba, tofauti na Baali, Yahweh anaeleweka kuwa ndiye aliyeleta sio Yerusalemu au Israeli pekee, bali pia vitu vyote. Na kulikuwa na ulinganifu fulani na baadhi ya vitu hivi katika baadhi ya miungu ya Misri na kadhalika, lakini si kwa kiwango sawa na tunachokipata katika Israeli katika uelewa wao wa Yahweh.

Na kisha kuna sehemu ya maadili. Unasoma hadithi za Kigiriki, hadithi kuhusu miungu yao na jinsi miungu yao wanavyotenda, na jambo lile lile kwa Warumi, ambao kimsingi wangechukua hadithi za Kigiriki na kukimbia nazo. Unasoma hadithi hizo, na ilionekana kama miungu kweli walitenda vibaya sana wakati mwingi.

Namaanisha, wanaua, wanazini, wanadanganyana, wanawatendea wanadamu kama uchafu, wanabaka, na bado, watu walipohitaji haki, wangeenda kwa miungu na kudai miungu iwape haki. Lakini miungu wenyewe hawakuwa waadilifu, unajua? Na unaweza kuona baadhi ya mawazo ya aina hiyo miongoni mwa watu wa Mashariki ya Kati, kwamba hawakuamini kwamba miungu yao iliunda mfano wa maadili. Na hii ni wazi kuwa ni tofauti kidogo katika Agano la Kale.

Mungu anawaambia watu wa Israeli, Mnapaswa kuwa watakatifu kwa sababu mimi, Bwana Mungu wenu, ni mtakatifu. Sasa, utakatifu haumaanishi lazima maadili, lakini una aina fulani ya maana ya kimaadili kwa sababu baada ya kusema hivyo, kisha Bwana anatoka na kuweka sheria na mapendekezo yake mengi na kadhalika, baadhi ya kanuni alizo nazo. Kwa hivyo, kwa namna fulani, Mungu anaweka maadili ya watu wake juu ya maadili yake mwenyewe.

Na anatarajia watu wake wajaribu kuishi kulingana na viwango, si tu vile anavyowataka, bali pia kwamba awe mfano kwao. Sasa, hebu tuangalie amri hii. Usiwe na miungu mingine ila mimi.

Mojawapo ya maswali ambayo watu wengi huuliza kuhusu hili ni Je, msemu huu mbele yangu unamaanisha nini? Unajua? Kabla yangu, Waebrania, unajua, lifni tu, wanaweza kuwa na aina nyingi tofauti za uwezekano. Unaweza kumaanisha kabla, unaweza kumaanisha kwa kutangulizwa, juu, au mbele yangu. Kwa hivyo, tunaweza kusema, usiwe na miungu mingine kabla ya kuwa nami.

Kwa hivyo, kwa maneno mengine, nipe haki yangu kwanza, na kisha unaweza kuabudu chochote unachotaka. Usiwe na miungu mingine ambayo ina hadhi kama yangu. Ni uwezekano mwingine.

Au tunaweza kuelewa kama maana yake hutakuwa na miungu mingine mbele yangu. Naam, uwepo wa Bwana ni nini? Labda uelewa wa Israeli wakati huo ni kwamba uwepo wa Bwana ni popote walipo watu wa Mungu. Popote Mungu alipo miongoni mwa watu wake, hakupaswi kuwa na miungu mingine.

Kwa hivyo, Israeli inaambiwa kwamba hapapaswi kuwa na miungu mingine katika Israeli. Nadhani kwamba Pentateuki iliyobaki, pamoja na manabii, inaweka wazi kwamba uelewa wa amri ya kwanza kwa Israeli ni kumwabudu Mungu mmoja tu. Kwa hivyo mbele yangu, naamini, ingawa haina utata katika muktadha wake wa karibu, katika muktadha wake mkubwa, ni wazi kabisa kinachoendelea hapa.

Ni marufuku kuabudu miungu mingine. Mataifa yanaweza kutembea kila moja katika nuru ya miungu yao, lakini sisi tutatembea katika nuru ya Bwana Mungu wetu milele. Tutakuwa na Mungu mmoja tu.

Hatujali mataifa yanafanya nini. Tuna Mungu mmoja, Mungu mmoja pekee. Kwa hivyo je, hiyo ni imani ya Mungu mmoja, au ni kitu tofauti? Imani ya Henotheism.

Henotheism ni wazo kwamba una Mungu mmoja tu kwa wakati mmoja. Monotheism ni wazo kwamba kuna Mungu mmoja tu. Hakuna miungu mingine iliyopo.

Henotheism inasema, huenda kuna miungu mingine, lakini unaabudu mmoja tu. Na kama nilivyosema, mojawapo ya miungu hii haijawahi kusikika katika ulimwengu wa kale. Hakuna mtu aliyemwabudu Mungu mmoja tu.

Ulikuwa na miungu mingi. Kila mtu alikuwa na miungu mingi. Mara nyingi, kuna mungu mmoja mkuu, lakini kila mtu ana miungu mingine mingi pia.

Hisia yangu ni kwamba hapa, tena, wazo la imani ya Mungu mmoja, wazo kwamba Waisraeli waliamini kwamba kuna Mungu mmoja tu, hatuoni hili mahali pengine popote katika Mashariki ya Karibu ya kale. Na kwa kweli, baadhi ya vidokezo vya kwanza vya kile tunachoweza kukiita imani ya Mungu mmoja vinakuja karibu mwaka 500 KK. Sasa, kuna swali hili kuhusu kipindi huko Misri ambapo tuna mfalme mzushi Akhenaten, ambaye alikataza mtu yeyote kuabudu mtu yeyote isipokuwa diski ya jua.

Lakini kinachoendelea huko si kile tunachokiita imani ya Mungu mmoja, kwa sababu haikuwa wazo tu kwamba hakuna miungu mingine iliyokuwepo, kwa sababu yeye mwenyewe alimchukulia Farao kuwa Mungu. Unajua? Kwa hivyo yeye ni Mungu, na kipindi hicho chote ni cha giza kidogo, kwa sababu vizazi vya baadaye vilijaribu kuharibu ushahidi wote kuihusu. Kwa hivyo kupata taarifa nyingi kuhusu kile hasa kilichokuwa kikiendelea katika nyakati hizo ni vigumu.

Lakini wasomi wengi wa dini ya Misri hawangeita dini ya Mungu mmoja wa Akhenaten. Kwa hivyo tunachojua ni kwamba katika manabii wa baadaye, na tutazungumzia hili labda baadaye kidogo, lakini katika baadhi ya manabii wa baadaye kuna kauli wazi zinazokataa kuwepo kwa miungu mingine yoyote. Kwa hivyo, wakati ambapo amri ya kwanza ilitolewa nyuma katika siku za Musa, Israeli inaitwa kuwa na imani ya Mungu.

Wanapaswa kumwabudu Mungu mmoja tu. Je, kuna miungu mingine inayowezekana? Labda, lakini hatutawaabudu. Tutamwabudu Bwana tu, na yeye pekee ndiye atakayekuwa Mungu wetu.

Kwa hivyo manabii wanatangaza kwamba Israeli inapaswa kumwabudu Bwana pekee, na bado Israeli na Yuda wanavutiwa kila mara kuabudu miungu mingine. Na hii ndiyo kiini cha suala hilo. Na hili linavunja moyo sana unapolichunguza .

Na ushahidi umeenea na kurudi. Wakati mmoja, ilisemekana kwamba, manabii walikuwa wakitia chumvi. Kwa kweli hakukuwa na ibada ya sanamu nyingi katika Israeli.

Na nimeona hoja hiyo ikitolewa na baadhi ya wasomi wanaoheshimika sana . Lakini hivi karibuni, akiolojia inaonekana kuwaunga mkono manabii. Tunaona ushahidi fulani kwamba kulikuwa na ushirikina mwingi, ibada ya miungu mingine, katika Israeli.

Kwa hivyo hatimaye, manabii huja kutangaza kwamba kuna Mungu mmoja na mmoja tu. Tazama Isaya 44:6. Hivi ndivyo Bwana asemavyo, Mfalme na Mkombozi wa Israeli, Bwana Mwenyezi, Mimi ni wa kwanza, na mimi ni wa mwisho, mbali nami hakuna Mungu mwingine. Hilo linaonekana kama kauli thabiti kabisa hapo ya kile tunachokiita imani ya Mungu mmoja.

Na kama hilo ndilo jambo pekee, kama hilo ndilo kauli pekee ambayo tungeipata, basi tunaweza kusema, labda ilikuwa ni kutumia tu msemu wa kutia chumvi au kitu kama hicho au tamathali ya usemi. Lakini hapana, unapitia kitabu cha Isaya, na anatoa hoja hii katika sehemu za baadaye za Isaya mara kwa mara kwamba kuna Mungu mmoja tu. Na baadaye , tutaona katika nabii wa mwisho kwamba hilo limedhaniwa tu.

Kwa hivyo kiapo cha Israeli, kulingana na kile tunachokiona, Mimi ndimi Bwana Mungu wako niliyekutoa katika nchi ya Misri, kutoka katika nyumba ya utumwa. Na tunaweza kuona kwa namna fulani maana yake . Kwa hivyo, usiwe na miungu mingine ila mimi.

Ninaweza kukulazimisha hili kwa sababu ya yale niliyokufanyia. Kwa sababu nimeweka yangu, kwa sababu nimeleta faida hii, nimekuonyesha ninachoweza kufanya. Nimekuonyesha jinsi ninavyoweza kushinda miungu ya Misri.

Unapaswa kuniamini mimi na mimi pekee. Kwa hivyo, tunachoweza kusema ni kwamba, hapana, huwezi kuwa nazo zote. Hupati mwokaji mikate na mfanyabiashara na mwanamuziki na daktari na kadhalika.

Huwezi kuwa na miungu hii yote tofauti. Hapana, lazima uchague Mungu mmoja tu. Na Mungu huyo ndiye Bwana ambaye atakuwa fundi wako wa biashara zote.

Kwa hivyo ndio, sisi, ikiwa tuna tatizo kubwa, kwa kawaida katika siku zetu, tutaenda kwa mtaalamu nalo, sivyo? Lakini Bwana anawaambia Israeli, mimi si mtaalamu wako tu, bali pia mtaalamu wako. Ukitaka mazao yako yakue, njoo kwangu. Ukitaka kushinda vita vyako, njoo kwangu.

Ukitaka mkeo aishi wakati wa kujifungua, njoo kwangu. Na hili lilikuwa mapinduzi. Hili ni tofauti na ufalme mwingine wowote uliokuwepo wakati huo.

Sawa? Kwa hivyo katika muktadha wa Biblia, amri hii maalum ni kubwa, unajua? Kwa kweli, ningesema ndiyo kubwa zaidi kati ya kubwa. Ushahidi wa akiolojia na kibiblia unaonyesha kwamba Israeli kwa ujumla ilimwabudu Yahweh kama Mungu mkuu, wakati mwingine pekee. Hilo liko wazi.

Na moja ya njia tunazojua hili ni ukiangalia majina katika Biblia, sawa? Na majina yana kile tunachokiita kipengele cha theofori. Unajua, kipengele cha theofori ni marejeleo ya Mungu. Kwa hivyo una jina kama, tuseme, sijui, Yereimia, au jina, Yah mwishoni ni kile tunachokiita kipengele cha theofori ambacho ni marejeleo ya Yahweh.

Au Yeshayahu, unajua, Yahu mwishoni, hiyo ni marejeleo ya Bwana. Kwa hivyo, ukiangalia majina, majina mengi katika Biblia yana vipengele vya kiimani vinavyomrejelea Yahweh. Na baadhi yao yana vipengele vya kiimani vinavyomrejelea Mungu kama Danieli, Mungu, mwamuzi wangu.

Majina machache sana katika Agano la Kale yana vipengele vya kidini vinavyorejelea miungu mingine kama Baali, ni machache sana. Hujitokeza mara kwa mara, unajua? Lakini ni nadra sana. Kwa hivyo ushahidi unaonekana kutoka kwa Biblia kwamba kwa

kawaida watu walikuwa waaminifu kwa kumwabudu Bwana na Bwana pekee, sawa? Lakini hakuna amri inayopewa kipaumbele zaidi katika maelezo ya kushindwa kwa Israeli kuliko amri hii ya kwanza.

Kwa nini Israeli wanaenda uhamishoni? Kwa nini wanashindwa na maadui zao? Ni kwa sababu hawamwabudu Bwana pekee. Ni kwa sababu wanaabudu miungu hii mingine yote. Ezekieli anatengeneza sanamu hii ya ajabu ambapo ana maono haya ya kinachoendelea Yerusalemu.

Amechukuliwa hadi Babeli, na ameketi Babeli akiona maono haya yote ya ajabu. Lakini moja ya mambo yanayompata ni kwamba Mungu anamrudisha katika roho hadi Yerusalemu, na anapata kuona kinachoendelea hekaluni, na anapata kuona kwamba watu wanaabudu miungu ya Misri huko hekaluni. Wanainama na kuabudu jua linalochomoza.

Kwa hivyo, na Bwana anamwambia, hiki ndicho kitu kitakachoangamiza taifa lako. Wanaabudu miungu mingine na hiyo ndiyo kubwa zaidi, sababu kubwa zaidi kwa nini Mungu anakasirika na watu wake, sivyo? Ufunguo wa kuelewa kile tunachokiita kiini cha Agano la Kale, kitabu cha Kumbukumbu la Torati ni Shema. Mpende Yahweh Mungu wako kwa moyo wako wote, kwa nafsi yako yote, kwa nguvu zako zote .

Wito wa kushikamana na agano hilo na agano hilo pekee. Kama unampenda Bwana Mungu wako kwa moyo wako wote, kwa nafsi yako yote na melodeca yako , ambayo kwa kawaida hutafsiriwa nguvu au uwezo au kitu kama hicho, ambayo kimsingi ina maana ya kila kitu kingine ulicho nacho. Hakuna nafasi ya kuabudu miungu mingine yoyote.

Kila kitu kinaenda kwa Bwana. Kwa hivyo hakuna nafasi kwa msingi wa Shema ya kuwa na ushirikina wa kuabudu miungu mingi. Kuvunja amri ya kwanza ndio kiini cha kushindwa kwa Israeli.

Kwa nini wanatenda vibaya? Ni kwa sababu hawamwabudu Bwana. Hili ni jambo la kuvutia, wakiingiza aina hii ya kitu katika Agano Jipya. Paulo anatoa uchunguzi wa kuvutia sana katika Warumi sura ya kwanza, wakati Paulo anapobainisha kwamba ni kwa sababu Wagiriki hasa, anawakemea Wagiriki hapa na Warumi, kwamba kwa sababu wana mawazo potofu kuhusu Mungu ni nani, kwamba wamebadilisha utukufu wa Mungu kwa wanyama na watu na vitu vya aina hii.

Kwa sababu wana mawazo potofu kuhusu Mungu, ni wapotovu sana. Kwa sababu Mungu anawaacha wafuate akili potofu, ni kwa sababu theolojia yao si sahihi ndiyo tabia yao inafuata.

Na jambo hilo hilo ni kweli kwa Israeli. Waisraeli, Wayahudi, watu wa Yuda, baadaye wanahukumiwa na kuhukumiwa na Mungu kwa kila aina ya dhambi, lakini kimsingi

inategemea ukweli kwamba hawabaki waaminifu kwa Bwana. Na wanakataa wema wake, upendo wake.

Wafalme wa Kwanza tisa, sita hadi tisa, mkigeuka msiponifuata mimi, ninyi au watoto wenu, msiposhika amri zangu na amri zangu nilizoweka mbele yenu, lakini mkienda kuitumikia miungu mingine na kuiabudu, ndipo nitakapowakatilia mbali Israeli kutoka katika nchi niliyowapa na nyumba niliyowatakasa. Na kwa ajili ya jina langu, nitaitupa mbali na macho yangu. Hapana, hapa, haisemi kama wanawaua watu.

Haisemi kama wanafanya uzinzi. Haisemi kama wanaiba. Inasema, wakienda kuitumikia miungu mingine, basi nitawakatilia mbali, sawa? Nyumba hii itakuwa rundo la magofu, na kila mtu atashangaa.

Nao husema, Kwa nini Bwana ameitendea nchi hii na nyumba hii jambo kama hili? Nao wataweza kusema, ni kwa sababu walimwacha Bwana, Mungu wao. Huu ndio mzizi wa matatizo yao yote ni kushindwa kushika amri ya kwanza. Kwa hivyo kushindwa kuwa mwaminifu kwa Bwana ndio mada kuu ya Yeremia, Ezekieli, Hosea, na manabii wengine wengi pia, isipokuwa wachache.

Huenda shauku ya miungu ya kigeni ilipungua katika Israeli wakati wa uhamisho wa Babeli. Kwa nini tunaweza kusema hivi? Kwa sababu unapowafikia manabii wa baada ya uhamisho, hawazungumzii tena mada hii. Haionekani kuwa suala kuu tena.

Mara tu Israeli inapopitia kipindi kigumu, imepitia uhamishoni, na kisha kurudi nyumbani tena, mapenzi yao na miungu ya kigeni huisha kwa kiasi kikubwa. Unaona hili katika kitabu cha Mambo ya Nyakati, kwa mfano. Halipuuzi tatizo la uasi, lakini linapunguza uzito wake.

Na vitabu vya Wafalme, kuna marejeleo yanayorudiwa-rudiwa kuhusu kushindwa kwa wafalme wa Israeli ili kuwa waaminifu kwa Bwana. Sulemani anachaguliwa kwa miungu yake yote ya kipagani na kadhalika. Unasoma katika kitabu cha Mambo ya Nyakati kwamba hata hawataji hilo.

Wanaipuuzi tu. Kwa nini? Kwa sababu si tatizo tena. Hawahitaji kuwa na wasiwasi kuhusu hilo kwa wakati huu.

Ezra na Nehemia wanakubali kwamba ndoa za watu wa mataifa mengine zilikuwa tatizo linalowezekana ambalo lingeweza kusababisha uasi, lakini hawaonekani kuona uasi kama suala katika siku zao. Hagai na Zekaria wanazingatia urejesho wa ibada hiyo. Malaki anazingatia masuala ya kitamaduni na kijamii, lakini haonyeshi wasiwasi wowote kuhusu ukweli kwamba Israeli ilikuwa ikiabudu miungu ya kipagani wakati huo, kwa sababu inaonekana haikuwa hivyo.

Sasa, kwa upande mwingine, nje ya nchi ya Israeli, ambapo tuna Wayahudi waliotawanyika katika sehemu zingine, kuna ushahidi kwamba Wayahudi hawakuwa waaminifu sana kwa Bwana kama walivyokuwa dhahiri katika nchi ya Israeli. Tuna barua za Amarna kutoka Milki ya Misri, kutoka koloni la Israeli huko Misri.

Na tunaona ushahidi mwingi hapo, kile tunachokiita upatanishi wa ibada ya miungu mingine pamoja na Bwana. Tunaona, hata katika kitabu cha Esta, kwamba tuna mashujaa wawili, Esta na Mordekai, ambao wote wana majina yanayotokana na yale ya miungu ya kipagani. Esta, inayotokana na jina la mungu wa kike Ishtar, na jina la Mordekai linatokana na Marduk.

Kwa hivyo tuna matatizo yanayoonekana nje ya nchi ambapo watu hawako makini sana kuhusu kudumisha mipaka hiyo. Lakini ndani ya Israeli, inaonekana kwamba wamejipanga vizuri. Kulikuwa na utani mfupi na ulinganifu wa mambo wakati wa kipindi cha kati ya Agano Jipya.

Na aina hii ya uasi wa Antiokia tulioupata mwaka wa 164 KK. Lakini kimsingi, kile ambacho kitabu cha Makabayo kinatuambia ni kwamba baadhi ya watu wa nchi ya Yerusalemu waliamua kwamba itakuwa bora kwao kama wangeanza kumwabudu Bwana wa mbinguni kama mataifa mengine yote yaliyowazunguka yalivyofanya. Kila mtu alikuwa anaanza kuitambua miungu yao mikuu kwa Zeus, Zeus Uranus.

Na kwa hivyo kulikuwa na watu ndani ya Yerusalemu waliokuwa wakisema, hei, tunapaswa kujiunga na hili pia, kwa sababu kulikuwa na faida fulani za kodi ambazo zingepatikana ikiwa wangemtambua Bwana na Zeus. Hiyo ni hadithi nyingine. Lakini kwa vyovyote vile, kulikuwa na utani mfupi na hilo.

Nilijaza dini ya syncretistic, ambayo inasema sote tunamwabudu Mungu yule yule mwenye majina tofauti. Lakini ndio, hilo halikudumu kwa muda mrefu. Vipi kuhusu Agano Jipya? Je, tunaona amri ya kwanza katika Agano Jipya? Kwa kweli, amri ya kwanza hainukuliwa kamwe katika Agano Jipya.

Inavutia. Lakini tuna muundo wake chanya, ambao ni Shema, inayoitwa amri kuu zaidi ya Yesu. Yesu anasema, Amri kuu ni ipi? Mpende Bwana Mungu wako kwa moyo wako wote, roho yako yote, na akili zako zote.

Hiyo kimsingi ndiyo amri ya kwanza katika umbo chanya. Kwa hivyo Yesu anasema hapo ndipo yote yanapoanzia. Hiyo ndiyo amri kuu zaidi.

Na Paulo anasema miungu ya kipagani si kitu. Wakati mmoja, anasema katika 1 Wakorintho, "tunajua miungu ya kipagani haipo hata kidogo. Katika 1 Wakorintho 10, anasema, Naam, miungu ya kipagani ni mashetani."

Amua, Paulo. Vyovyote vile, anawasihi Wakristo wasishiriki katika ibada ya miungu ya kipagani, ambayo inaonekana kuwa hatua ya busara. Unajua, unashughulika na watu hapa ambao ni wageni kwa mambo haya ya Ukristo na mambo haya ya Mungu mmoja.

Kwa hivyo anajaribu kuwafikishia ujumbe. Lakini katika ulimwengu wa Agano Jipya na katika ulimwengu wa kanisa la kwanza, ingawa ni wazi kuna miungu ya kipagani, mfumo mzima wa dini unaoendelea duniani wakati huo ni wa kuchekesha kwa sababu bado una mabaki ya upagani wa zamani, ibada ya miungu ya kale ya Kigiriki na Kirumi na kadhalika. Na una mambo kama ibada ya Mithra, na una dini zingine za kipagani zinazojitokeza kila mahali zinazoabudu miungu mbalimbali.

Kisha una dini ya kishetani ya serikali, unajua, ibada ya roho ya Roma. Lakini kwa sehemu kubwa, Wakristo walikuwa waaminifu sana kwa uelewa kwamba walipaswa kumwabudu Mungu mmoja na Mungu mmoja pekee. Na wengi walikuwa tayari kutoa maisha yao badala ya kukiuka amri hiyo.

Sawa, kwa hivyo tulete aina hii ya nyumba hapa sasa. Hii ina maana gani kwangu? Hatuishi katika ulimwengu wa Roma ya kale. Hatuishi katika ulimwengu wa Israeli ya kale.

Tunaishi katika Amerika ya kisasa. Na, unajua, kwa njia fulani, kuna aina ya aina ya kutisha ya ajabu ambayo tunaanza kuwa kama Roma ya kale kwa njia yake, kwa sababu kuna dini nyingi tofauti hapa katika jamii yetu. Imekadiriwa kuwa kuna Wabudha wengi zaidi katika nchi yetu sasa kuliko Waepiscopalian.

Sasa, kundi la kidini linalokua kwa kasi zaidi nchini mwetu ni kundi linalojitambulisha kama hakuna hata moja kati ya hayo hapo juu, unajua, walipoweka cheki. Nilipoandika kitabu changu miaka 30 iliyopita, naweza kusema kwamba zaidi ya 80% ya Wamarekani walidai kuwa Wakristo. Utafiti wa hivi karibuni, 63% ya Wamarekani wanadai kuwa Wakristo.

Tuna makundi yanayoongezeka ya Waislamu. Tuna makundi yanayoongezeka ya Wabudha. Tuna Wahindu, si wengi sana, lakini tuna dini mbalimbali zilizopo.

Na katika jamii kama yetu, hiyo ni sawa. Tunapaswa kutambua ukweli kwamba Mungu hajatupa agizo la kusafisha jamii yetu kwa miungu ya kipagani. Ametupa agizo la kusafisha mioyo yetu kwa miungu ya kipagani, si jamii yetu kwa miungu ya kipagani.

Paulo hakujaribu kamwe kupata ombi la kuondoa sanamu za mfalme kutoka Yerusalemu au kitu chochote cha aina hiyo. Wazo la kutumia nguvu za kisiasa kujaribu kuifanya nchi kuwa ya Kikristo, hilo ni jambo linalokuja baadaye kidogo na lilionekana kuwa kosa kubwa, kosa kubwa lililofanywa na Ukristo na kanisa. Kwa

hivyo ndio, tunapaswa kutambua, sawa, kuna dini zingine huko nje na tunahitaji kuvumilia mambo hayo, lakini pia tunapaswa kutambua kwamba hapana, sio dini zote zinamwabudu Mungu mmoja.

Nasi tumesikia. Tumesikia kutoka kwa marais wetu, kwa kweli, wa Marekani, wakisema, vema, unajua, sote tunamwabudu Mungu yule yule kwa majina tofauti, baloney, hiyo si kweli. Unajua, sifa za miungu ni tofauti.

Dhana kuhusu miungu ni tofauti. Tuna uelewa mbalimbali kuhusu Mungu ni nani, na miungu haifikiwi kwa njia moja. Hawaabudiwa kwa njia moja.

Kwa hivyo hii ina maana gani kwetu? Naam, unajua, linapokuja suala la ekumeni, vitendo vya ekumeni, na kadhalika, ushirikiano, kuna aina nyingi tofauti za Wakristo hapa nje, na tunatofautiana katika mambo yetu ya nje, lakini kwa sehemu kubwa, tunakubaliana kuhusu Mungu ni nani. Tuna tofauti fulani za maoni kuhusu mambo madogo, lakini kwa sehemu kubwa, sote tunakubaliana kwamba tunamwabudu Mungu mmoja na yule yule. Na kwa hivyo hakuna shida kwangu kwenda kanisa la Episcopal au kanisa la Kilutheri au kanisa la Baptist au kanisa la Presbyterian na hata, unajua, vikundi kama Waadventista wa Sabato na kushiriki katika ibada nao kwa sababu ukweli ni kwamba sote tuko sawa kuhusu Mungu ni nani.

Na hata kama sipendi kinachotokea nyuma ya meza ya madhabahu, au sikubaliani na wazo la ufikiaji mdogo wa ushirika au kitu cha aina hii, bado tunaweza kukubaliana juu ya misingi kuhusu Bwana ni nani. Lakini linapokuja suala la kuabudu katika, tuseme, kaburi la Wabuddha au sherehe ya chai ya Shinto au kitu cha aina hii, nadhani kuna mahali hapo pa kutenda kwa kujizuia kwa sababu hawamwabudu Mungu yule yule tunayemwabudu. Nadhani tunaweza kwenda kwenye hekalu la Wabuddha na kuwa wageni wanyenyekevu.

Nadhani tunaweza kujifunza, si tu kuhusu majirani zetu, bali pia kuhusu imani za kidini za majirani zetu, na labda hata kujifunza kidogo kuhusu uhusiano wetu na Mungu, kupitia kujifunza dini zingine. Lakini kushiriki katika mila za kidini za tamaduni zingine, nadhani, ndiko tunakohitaji kuweka mipaka.

Je, Mungu atatuua? Bila shaka sivyo, unajua? Lakini nadhani tuna hatari ya kukiuka amri ya kwanza kwa kufanya hivyo. Sasa hebu tuendeleo zaidi kiroho hapa. Turudi kuelewa tunachomaanisha na Mungu.

Mungu ni yule tunayemhesabia nguvu. Hiyo ndiyo maana ya msingi ya neno Mungu, ambalo ni lenye nguvu na uweza. Martin Luther alisema, Chochote moyo wako unachoshikilia na kutegemea, hicho ndicho mungu wako.

Ninapenda hilo. Huo ni uelewa mzuri tu wa jinsi tunavyohusiana na Mungu. Na Martin Luther hayupo hapa.

Unajua, watu wengi husema kwamba Mungu wako ndiye unayempenda zaidi. Sikubaliani na hilo. Nadhani kweli kwamba Martin Luther analo hapa.

Ni kile unachoshikilia, kile unachotegemea, kile unachokiamini. Hicho ndicho Mungu wako alivyo hasa. Na tunajua kwamba katika jamii yetu, kuna mambo mengi tofauti ambayo watu watategemea au kufikiria au kutegemea, mambo ambayo yanaweza kuwa miungu yetu.

Kuna wale watu wanaotarajia wageni wawaokoe, unajua, ambao wanatumaini kwamba wanaume wadogo wa kijivu waje na kurekebisha fujo hili lote tulilionalo. Bila shaka, kuna dola yenye nguvu, ambayo tunaiita dola yenye nguvu kwa sababu fulani. Na kuna wale watu ambao wanaonekana kuwa na imani kama ya Mungu katika serikali.

Na vitu hivyo vyote ni sanamu. Vyote ni miungu bandia. Na chochote kati ya vitu hivyo tunachoshikilia na kutegemea isipokuwa Bwana, chochote kati ya vitu hivyo ambavyo tunatarajia kukidhi mahitaji yetu isipokuwa Mungu, naamini, ni ukiukaji wa amri hii.

Sayansi, bila shaka, ni kubwa katika siku zetu na enzi zetu. Kuna watu wengi wanaotarajia sayansi kutatua matatizo yetu yote, unajua? Na fikiria kwamba siku moja, masuala yote tuliyo nayo, masuala ya njaa, masuala ya ukosefu wa haki, yanaweza kutatuliwa kwa uchunguzi wa kisayansi. Ninapenda sayansi.

Mimi ni msomi wa sayansi, lakini hiyo si nafasi ya sayansi. Hatuwezi kuishikilia na kuitegemea. Na, bila shaka, kuna watu wanaowategemea watu wengine.

Tunawaita watu wanaotegemeana, watu wanaoshikamana na wengine na kimsingi kuwafanya watu hao kuwa miungu yao na kutarajia watu hao kukidhi mahitaji yao yote. Hakuna mtu anayeweza kuwa mahali hapo kukidhi mahitaji yetu yote. Hakuna mtu aliye na nguvu ya aina hiyo.

Hakuna mtu aliye na mamlaka ya aina hiyo. Hakuna mtu aliye na uwezo na uwezo wa aina hiyo wa kujumlisha na kukidhi mahitaji mengi tofauti. Ni Bwana pekee anayeweza kufanya hivyo.

Na kwa hivyo, unajua, hili ndilo swali ambalo tunapaswa kujiuliza. Ni nini hasa tunachoshikilia? Ni nini hasa tunachotegemea? Ni nani ambaye tumemfanya mungu wetu? Na hiyo ndiyo changamoto, hata leo, kwetu, ya amri ya kwanza. Yesu alituambia, mpende Bwana Mungu wako, kwa moyo wako wote, kwa akili zako zote, kwa roho yako yote, kwa nafsi yako yote, unajua? Na hiyo haitoi nafasi kwa miungu mingine na nguvu zingine maishani mwetu kuchukua nafasi yake.

Huyu ni Dkt. Anthony J. Tomasino na mafundisho yake kuhusu Amri Kumi. Hii ni kipindi cha 2, Amri ya 1: Hakuna miungu mingine.